

Karol Papka, Damian Kubicki

Dwadzieścia lat obecności Polski w Unii Europejskiej. Analiza ekonomiczna rozwoju gospodarczego na tle gospodarki niemieckiej

Twenty Years of Poland's Presence in the European Union. Economic Analysis of Economic Development Against the Background of the German Economy

Wprowadzenie

Obecny rok jest szczególny dla Polski, gdyż to właśnie w maju 2024 r. przypadł jubileusz dwudziestolecia obecności w strukturach europejskich. Polska, stając się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej (UE), wstąpiła na drogę dynamicznego rozwoju gospodarczego. Rezultatem podjętej decyzji był wyraźny wzrost gospodarczy sektora przemysłowego i usługowego, zwiększenie inwestycji zagranicznych oraz wymiany handlowej. Ponadto podniesiona została innowacyjność w dziedzinie zaawansowanych technologii.

Okres ostatnich dwóch dekad to czas dalszego umacniania niemieckiej dominacji gospodarczej jako swoistego hegemonu UE. Status ten Niemcy zawdzięczają niezwykle dobrze zorganizowanej gospodarce ukierunkowanej na eksport, która w 2024 r. – według Międzynarodowego Funduszu Walutowego – uplasowała się na podium za pozycją wicelidera (Chinami), będąc zarazem jedną z największych gospodarek na świecie (International Monetary Fund [IMF], 2024). Charakteryzuje się ona silnym przemysłem, wysoką innowacyjnością oraz względnie stabilnym wzrostem gospodarczym. Polska, posiadając znacznie mniejszą gospodarkę, w ciągu ostatnich 20 lat dokonała dynamicznego rozwoju gospodarczego, doświadczając nieustannych zmian strukturalnych, których celem było podjęcie próby nadrobienia zaszłości historycznych.

Celem powstania niniejszej pracy jest dokonanie analizy porównawczej rozwoju gospodarczego osiągniętego przez Polskę w okresie ostatnich dwóch dekad, przedstawionego na tle gospodarki niemieckiej. Przeprowadzona analiza

opiera się na kluczowych wskaźnikach makroekonomicznych, tj. PKB w ujęciu realnym i nominalnym oraz PKB per capita według parytetu siły nabywczej, które umożliwiają ocenę sytuacji gospodarczej w Polsce. Dopełniając przeprowadzone badania, scharakteryzowano zmiany będące efektem transformacji postindustrialnej, które zaszły w strukturach gospodarczych obu państw. Dodatkowo podjęto próbę ukazania, jak z ekonomicznego punktu widzenia oba państwa prezentują się na tle UE. Opracowując artykuł, autorzy korzystali z krajowych danych statystycznych, baz o charakterze międzynarodowym oraz literatury o tematyce ekonomiczno-historycznej.

Przeprowadzona analiza jest istotna, gdyż stanowi swoiste podsumowanie ostatnich 20 lat rozwoju gospodarczego Polski, ukazując osiągnięte rezultaty na tle przodującej gospodarki niemieckiej, a także całej grupy krajów UE.

1. Akcesja Polski do struktur europejskich – stan gospodarki polskiej i niemieckiej w 2004 roku

W dniach 7–8 czerwca 2003 r. odbyło się referendum – jedno z najważniejszych w dotychczasowej historii Polski. Ponad 58% obywateli postanowiło zabrać głos w kwestii dotyczącej akcesji kraju do struktur europejskich, przy czym 77% z nich udzieliło poparcia dla tej inicjatywy (Państwowa Komisja Wyborcza, 2003). W wyniku referendum Polska od 1 maja 2004 r. stała się pełnoprawnym członkiem UE. W roku akcesji Polska posiadała gospodarkę o łącznej nominalnej wartości 255,11 mld dolarów (Trading Economics [TE], 2023b). Wielkość ta pozwalała jej zająć 10. miejsce w zestawieniu największych gospodarek UE. W analogicznym okresie wielkość gospodarki niemieckiej wynosiła 2,81 bln dolarów (TE, 2023a), będąc ponad dziesięciokrotnie większą od polskiej, a także największą wśród państw UE. Gospodarka Polski w 2004 r. stanowiła zaledwie około 11% niemieckiej gospodarki oraz 2,24% gospodarki całej UE.

Polska w ówczesnym okresie borykała się z szeregiem problemów społecznych i gospodarczych, z których najistotniejszymi były wysoka stopa bezrobocia, niski poziom płac oraz pogłębiający się poziom ujemnego bilansu handlowego. Wielkość stopy bezrobocia w 2004 r. kształtowała się średnio na poziomie 19,5%. W roku akcesji Polski do struktur europejskich wskaźnik poziomu bezrobocia przekraczał ponad dwukrotnie średnią UE. Szacuje się, że około 3,2 mln Polaków pozostawało wówczas bez zatrudnienia (Piotrowski, 2014, s. 19). Wskaźnik PKB per capita według parytetu siły nabywczej stanowił zaś 47% średniej wartości państw UE (Piotrowski, 2014, s. 24–27).

W 2004 r. wielkość nominalna gospodarki niemieckiej stanowiła aż 24,6% wartości gospodarczej UE. Uśredniony wskaźnik bezrobocia kształtował się w okolicach 12,67%, osiągając znaczące rozbieżności w poszczególnych krajach związkowych – od 20,3% w Saksonii-Anhalt do 6,2% w Badenii-Wirtembergii (Statistisches Bundesamt [Destatis], 2024a). Wskaźnik PKB per capita w ujęciu parytetu siły nabywczej kształtował się na poziomie 109% średniej unijnej (European Statistical Office [Eurostat], 2005, s. 1).

2. Tempo nominalnego przyrostu gospodarczego Polski i Niemiec w okresie minionych dwóch dekad

Gospodarki obu państw odgrywają istotną rolę w strukturach gospodarczych UE, choć różnią się pod wieloma względami. Przeprowadzona analiza przedstawia rezultaty badań tempa rozwoju gospodarczego Polski i Niemiec, uwzględniając w ocenie kluczowe czynniki, które na nie wpłynęły w okresie ostatnich 20 lat.

W latach 2004–2023 nominalna wartość gospodarki polskiej wzrosła o 442,31 mld dolarów amerykańskich w porównaniu z 255,11 mld dolarów z 2004 r. Wielkość ta oznacza przyrost gospodarczy stanowiący 173,38%. Uśrednione tempo wzrostu nominalnego gospodarki polskiej kształtowało się na poziomie 6,56%. W okresie pierwszej dekady wskaźnik ten wynosił 9,8%. Dekada pierwsza jest szczególnie złożona dla gospodarki polskiej.

Lata 2004–2006 są okresem trudnym dla polskiego hutnictwa, gdyż podczas procesu negocjacji Polskie władze zobowiązały się do zredukowania zatrudnienia w tym sektorze, ograniczając znacząco moce wytwórcze. Rezultatem powyższego było zredukowanie zatrudnienia o 22,4% w całym sektorze hutniczym. Powodem tej sytuacji była obawa strony europejskiej wynikająca z faktu, że Polska posiadała w tamtym okresie zdolności wytwórcze wszystkich pozostałych państw członkowskich razem wziętych, w wyniku czego istniało wysokie prawdopodobieństwo zakłócenia konkurencyjności jednolitego rynku (Chruściel, Kloc, 2013, s. 98–99). W analogicznym czasie Polska otrzymała 1,4 mld euro wsparcia z UE na przeprowadzenie adaptacji finansów publicznych, z których część udało się przesunąć na rozwój polskiej wsi (Chruściel, Kloc, 2013, s. 96). W okresie 2004–2006 UE przekazała Polsce środki finansowe w wysokości 2,6 mld złotych w ramach wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw (Adamowicz, 2022, s. 121).

W 2008 r. polska gospodarka osiągnęła najwyższą nominalną wartość PKB w okresie pierwszej dekady członkostwa w strukturach UE. Przyrost gospodarczy w ujęciu nominalnym przekroczył wielkość rzędu 24%, w realnym zaś 5%. W latach

2007–2008 Polska mogła się pochwalić jednym z najwyższych wskaźników wzrostu gospodarczego w ujęciu nominalnym w całej UE. Przyczyną tego stanu rzeczy była odporność polskiej gospodarki na kryzys światowy. Opóźnione w czasie reperkusje, wzrost konsumpcji indywidualnej oraz deprecjacja polskiego złotego znacząco wpłynęły na sukces osiągnięty przez gospodarkę krajową (Jabłoński, 2013, s. 99). Niestety gospodarka ta spotkała się wówczas z szeregiem utrudnień, którymi było wystąpienie wysokiego ujemnego salda w obrotach handlowych wynoszące 23,8 mld euro, a także odpływ inwestycji portfelowych (Piotrowski, 2014, s. 37–39).

W 2009 r. w ujęciu nominalnym PKB Polski doświadczyło recesji, w realnym zaś wzrosło, kontynuując dalszy rozwój o 1,8%. Polska jako jedyny członek UE utrzymała wówczas dodatnie tempo realnego wzrostu PKB. Rozwój gospodarczy w tamtym okresie był spowodowany dalszym pobudzeniem popytu krajowego, poluzowaniem polityki fiskalnej, jak również utrzymaniem niskiego kursu złotego w stosunku do dolara amerykańskiego oraz euro. Działania władz monetarnych wpłynęły na wyraźne pobudzenie atrakcyjności polskiego eksportu (Piotrowski, 2014, s. 22). Analogiczna sytuacja miała miejsce w 2015 r., gdy wartość nominalna PKB Polski zmniejszyła się w wyniku embarga nałożonego przez Rosję, a także występującej deflacji sięgającej 0,9%. Sytuacja gospodarcza była wówczas skomplikowana, gdyż polski eksport do Federacji Rosyjskiej został zredukowany aż o 26,7%. Warto zwrócić uwagę, że rok wcześniej wielkość ta również uległa ograniczeniu, tym razem o 14% (Główny Urząd Statystyczny [GUS], 2016, s. 14).

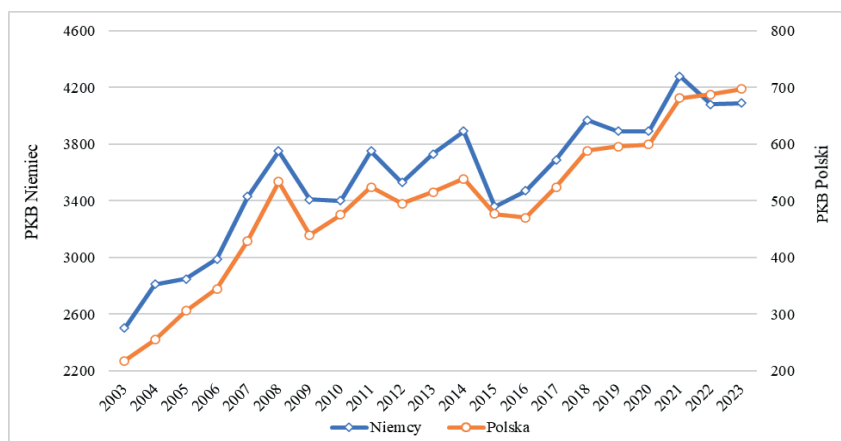
Rok 2017 charakteryzował się odbiciem tempa nominalnego wzrostu PKB Polski wynoszącym 11,62%. Czynniki wpływającymi na przyrost gospodarki były: poprawiająca się sytuacja na światowych rynkach, wystąpienie zjawiska inflacyjnego w miejsce poprzedniego deflacyjnego oraz akumulacja nakładów brutto na środki trwałe (GUS, 2018, s. 35). Spowolnienie tempa przyrostu nominalnego PKB Polski wystąpiło ponadto w latach 2019–2020, będąc rezultatem ogólnoświatowego kryzysu gospodarczego związanego z pandemią COVID-19. W 2021 r. gospodarka dokonała dynamicznego wzrostu wartości nominalnej polskiego PKB wynoszącego blisko 13,66%, powracając na ścieżkę dalszego rozwoju gospodarczego.

W latach 2014–2023 średnie tempo przyrostu PKB nominalnego Polski wynosiło 3,32%, będąc wyraźnie słabszym w stosunku do pierwszej dekady. Najwyższą nominalną wartość gospodarka Polski osiągnęła w 2023 r. – 697,42 mld dolarów amerykańskich. Oznacza to, że na koniec 2023 r. wartość polskiej gospodarki stanowiła 4,15% PKB Unii Europejskiej. Osiągnięty rezultat prezentuje wzrost udziału polskiego PKB nominalnego w strukturze gospodarczej UE o 1,91 p.p. w ciągu 20 lat. Nieustanny rozwój gospodarczy Polski pozwolił jej w 2006 r. wyprzedzić pod względem wielkości gospodarkę Austrii, Belgii (w latach 2008, 2011, 2014–2015 i od

2017 do dziś), a także Szwecji w 2018 r. Wynikiem powyższego Polska zajmuje obecnie szóste miejsce pod względem nominalnej wielkości gospodarczej wśród państw UE.

Pierwsza dekada XXI w. była okresem znaczących wyzwań, jakie niewątpliwie stały przed państwem niemieckim. Bezrobocie przekraczające 10% w 2003 r. (Destatis, 2024b), archaiczna struktura gospodarcza wschodnich landów wymagająca olbrzymich nakładów finansowych czy skomplikowana sytuacja dotycząca budżetu centralnego to wyłącznie nieliczne z ówczesnych problemów gospodarczych Niemiec. Wyłącznie w latach 1991–2003 władze państwowe podjęły decyzję o transferowaniu ponad 900 mld euro na rzecz wschodniej części terytorium w celu zwalczania trudności gospodarczych (Dustmann, Fitzenberger, Schönberg, Spitz-Oener, 2014, s. 165). Występujące czynniki nie przeszkodziły jednak gospodarce niemieckiej w ciągu ostatnich 20 lat zanotować przyrost rządu 1,28 bln dolarów (wykres 1). Wielkość ta oznacza wzrost wartości gospodarczej o 45,55%.

Wykres 1. Wielkość PKB w ujęciu nominalnym Polski i Niemiec w latach 2004–2023 (w mld dolarów)

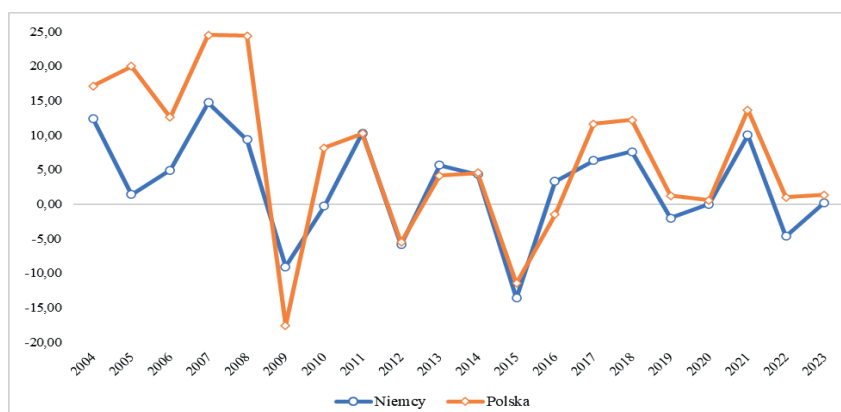
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Trading Economics, 2023a, 2023b.

Trudna sytuacja społeczno-gospodarcza panująca *de facto* od momentu zjednoczenia Niemiec zaowocowała powstaniem i wdrożeniem specjalnego planu reform określanego mianem Agendy 2010 (Szymanowski, 2015, s. 102–103). Dokument ten był sukcesywnie wdrażany w latach 2003–2005, stanowiąc zmianę społeczno-gospodarczą, jako jeden z głównych motorów napędowych niemieckiej gospodarki. Jego założenia dotyczyły ograniczenia wydatków przeznaczonych na służbę zdrowia, wydłużając zarazem wiek, który musieli osiągnąć obywatele, aby przejść na wcześniejszą emeryturę. Kolejną z głównych kwestii uregulowanych przez Agendę 2010 był

obowiązek przyjęcia przez bezrobotnego każdej pracy oraz zawieszenie corocznej waloryzacji emerytur (Czech-Rogosz, 2005, s. 133–139). Przyczyną wprowadzonych reform było powszechne przekonanie, że trudna sytuacja społeczno-gospodarcza jest efektem m.in. wysokich kosztów pracy. Zmiany zachodzące w gospodarce niemieckiej stały się więc swoistym motorem napędowym do 2008 r. W tym okresie gospodarka Niemiec w ostatnim kwartale doświadczyła silnej recesji. Głównym czynnikiem, wpływającym na jej podatność, było ukierunkowanie gospodarki na eksport zagraniczny, przede wszystkim do państw wysoko rozwiniętych, które również dotkliwie doświadczyły tego zjawiska, a także znaczące powiązanie cykli koniunkturalnych z rozwojem gospodarki światowej. Załamania w okresie kryzysu doświadczył sektor wytwórczy, wraz z branżami pokrewnymi (Rinne, Zimmermann, 2012, s. 5). W 2010 r. sektory, które w najwyższym stopniu doświadczyły recesji, dokonały odbicia, stając się przodującymi w niemieckiej gospodarce.

Kolejny spadek nominalnej wartości gospodarczej Niemiec nastąpił w 2012 r., który był konsekwencją dalszych reperkusji związanych z kryzysem zadłużeniowym. W wyniku załamania się popytu państw wysoko rozwiniętych, a także rozprzestrzeniającego się kryzysu, nominalnie wartość PKB Niemiec spadła o 5,87% (wykres 2). Jedno z największych załamań w ujęciu nominalnym gospodarki miało miejsce w 2015 r., wyniosło ono ponad 13,5%. Recesja gospodarki niemieckiej wyłącznie w ujęciu nominalnym była efektem wystąpienia jednocześnie dwóch istotnych wydarzeń. Pierwszym był kryzys migracyjny związany z napływem emigrantów, drugim zaś konsekwencje dotyczące uwolnienia kursu franka szwajcarskiego przez Szwajcarski Bank Narodowy.

Wykres 2. Dynamika przyrostu gospodarczego Polski i Niemiec w ujęciu nominalnym w latach 2004–2023 (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Trading Economics, 2023a, 2023b.

Pozytywnym okresem dla gospodarki Niemiec były lata 2017–2018, w których to nastąpił dynamiczny wzrost eksportu, inwestycji brutto, konsumpcji oraz zwiększenia liczby osób zatrudnionych, co było konsekwencją poprawiającej się sytuacji na rynkach światowych. Rok następny charakteryzował się widocznymi skutkami wystąpienia pandemii COVID-19. W 2020 r. gospodarka Niemiec zatrzymała się na poziomie wartości uzyskanej z 2019 r. W trakcie ostatnich lat wyraźnie zaznacza się odbicie gospodarki Niemiec po pandemii oraz dalsza kontynuacja wzrostu gospodarczego.

Dokonując analizy nominalnego wzrostu gospodarczego Niemiec i Polski w latach 2004–2013, zauważyć można, że gospodarka Niemiec w ujęciu wartościowym wzrastała znacznie szybciej w stosunku do polskiej. Wartość niemieckiej gospodarki w tym okresie zanotowała przyrost rzędu 920 mld dolarów amerykańskich w stosunku do 260,65 mld dolarów gospodarki polskiej. Lata 2014–2023 również charakteryzowały się wyższym nominalnym przyrostem gospodarczym Niemiec o wielkości 200 mld dolarów amerykańskich w stosunku do 158,34 mld dolarów polskiej gospodarki (wykres 1).

Po analizie drugiej dekady można zauważyć znaczące spowolnienie nominalnego wzrostu gospodarki Niemiec, a także stopniowe zacieranie się przewagi przyrostu w stosunku do gospodarki polskiej. W latach 2014–2023 przyrost gospodarki niemieckiej był zaledwie o 41,66 mld dolarów wyższy od wzrostu zanotowanego w polskiej gospodarce, w stosunku do 659,35 mld różnicy w okresie 2004–2013 (wykres 1). W ujęciu nominalnym niemiecka gospodarka w okresie 2004–2023 zanotowała blisko trzykrotnie wyższy przyrost w odniesieniu do gospodarki polskiej. Pierwsza dekada charakteryzowała się wyższym procentowo przyrostem gospodarki Polski w stosunku do gospodarki niemieckiej. Wynoszący ponad 9,8% nominalny wzrost stanowił ponad dwukrotność wzrostu gospodarki Niemiec z analogicznego okresu. W drugiej dekadzie tempo nominalnego wzrostu gospodarczego Polski zwolniło, kształtując się na poziomie 3,32% i stanowiąc ponad trzykrotność niemieckiego, który osiągnął rezultat wynoszący 1,14%. Uśrednione tempo rozwoju gospodarczego Polski w okresie 2004–2023 wyniosło 6,56%, będąc ponad dwukrotnie wyższe w stosunku do niemieckiego stanowiącego 2,75% (wykres 1 i 2).

Gospodarka Niemiec nastawiona na eksport zagraniczny jest w większym stopniu podatna na występujące wahania koniunkturalne, czego rezultatem jest wysoki poziom rozbieżności przyrostu nominalnego PKB. Wysoki wynik w ujęciu procentowym wzrostu gospodarczego Polski jest przykładem tzw. efektu doganiania¹. Znaczącą rolę w rozwoju gospodarczym Polski odegrał m.in. wzrost

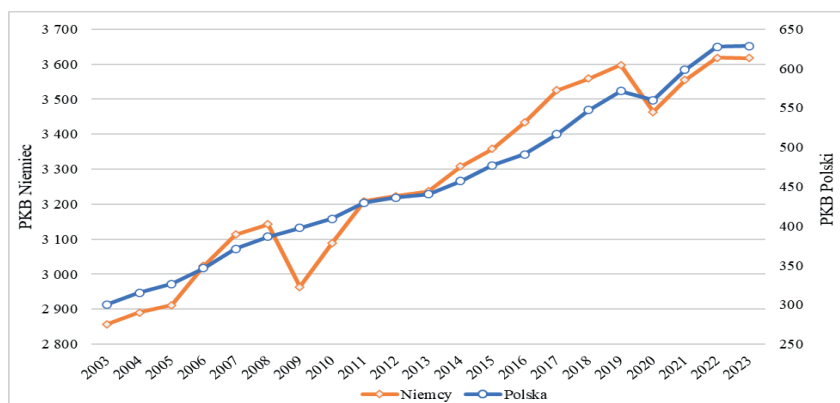
¹ Występuje w gospodarkach słabo rozwiniętych, gdyż wysoki odsetek przyrostu gospodarczego zwykle wynika z niskiego poziomu osiągniętego w roku poprzednim.

inwestycji zagranicznych wraz z napływem środków finansowych z UE. Zasoby finansowe pozwoliły dokonać modernizacji kraju, co wpłynęło na poprawę pozycji polskich przedsiębiorców w handlu zagranicznym.

3. Gospodarka Polski i Niemiec w ujęciu realnym

Dokonując analizy gospodarki Polski i Niemiec za pomocą wskaźnika produktu krajowego brutto w ujęciu realnym w stosunku do nominalnego, zauważyć można kilka istotnych różnic, które wystąpiły w okresie ostatnich 20 lat (wykres 3). Wskaźnik PKB w ujęciu realnym, choć jest mniej popularny, eliminuje wahania cenowe w gospodarce związane w wystąpieniem zjawiska inflacji (Samuelson, Nordhaus, 2019, s. 397).

Wykres 3. PKB w ujęciu realnym Polski i Niemiec na przestrzeni lat 2004–2023 (w mld dolarów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Worldometer, b.d. a, b.d. b.

W 2004 r. w ujęciu realnym wartość polskiej gospodarki wynosiła 315,43 mld dolarów w stosunku do 2,89 bln dolarów gospodarki niemieckiej. W latach 2004–2023 gospodarka Polski zanotowała wzrost o 313,29 mld dolarów, co oznaczało niemalże jej podwojenie w okresie ostatnich dwóch dekad. Wyłącznie w latach 2004–2013 polska gospodarka zanotowała przyrost wynoszący 124,75 mld dolarów, będący znacznie niższym w porównaniu z latami 2014–2023, w których to wzrost gospodarczy wyniósł 171,64 mld dolarów. W całym analizowanym okresie średnie tempo przyrostu polskiej gospodarki kształtowało się na poziomie wynoszącym 3,79%. Gospodarka niemiecka w analogicznym okresie odnotowała wzrost wynoszący 726 mld dolarów. W latach 2004–2013 gospodarka Niemiec zwiększyła się o 346 mld dolarów, notując znacznie wyższy przyrost w stosunku do drugiej dekady, gdy jej wartość wzrosła

o 309 mld dolarów. W ujęciu procentowym średnie tempo przyrostu gospodarki niemieckiej w czasie dwóch ostatnich dekad oscylowało w granicach 1,21%.

Omawiany okres charakteryzuje się ponad dwukrotnie szybszym tempem wzrostu gospodarki Niemiec w porównaniu do Polski w ujęciu wartościowym. Dokonując uśrednienia wskaźnika w ujęciu procentowym, miernik ten wykazuje ponad trzykrotnie wyższe tempo rozwoju gospodarczego Polski. Istotną kwestią jest ponadto przeciwna tendencja charakteryzująca obie gospodarki. W okresie pierwszej dekady w ujęciu wartościowym gospodarka niemiecka notowała wyższe tempo przyrostu gospodarczego, łapiąc swoistą „zadyszkę” w drugiej dekadzie analizowanego okresu. Gospodarka Polski w analogicznym okresie nabrała rozpędu, nieznacznie niwelując różnicę gospodarczą. W pierwszej dekadzie dla gospodarki Polski istotne są lata 2009–2010. Okres ten charakteryzował się wystąpieniem recesji w gospodarce niemieckiej, pozwalając tym samym nieco zredukować dzielący je dystans gospodarczy. Interesującymi są również lata 2019–2021, które charakteryzują się widocznymi skutkami globalnej walki z pandemią COVID-19. Zarówno gospodarka Polski, jak i Niemiec doświadczyły recesji w 2020 r., stając przed niewątpliwie trudnym zadaniem, którym był powrót na dawną ścieżkę wzrostu gospodarczego. Polsce zadanie to udało się wykonać o rok wcześniej, gdyż już w 2021 r. wielkość jej gospodarki była wyższa w stosunku do 2019 r.

4. Produkt krajowy brutto per capita według parytetu siły nabywczej

Analizując gospodarki państw UE, nie sposób pominąć wskaźnik PKB per capita w ujęciu parytetu siły nabywczej. Miernik ten pozwala obliczyć wielkość PKB według siły nabywczej w specjalnie opracowanej walucie PPS, która według założeń eliminuje m.in. różnice w poziomie cen, ułatwiając dokładniejsze wskazanie poziomu życia mieszkańców UE. Wynik wyrażony jest zazwyczaj w stosunku do średniej unijnej, która przyjmuje wartość bazową wynoszącą 100 (Eurostat, 2024a).

Gospodarka Polski w roku przystąpienia do UE wykazywała jeden z najniższych wyników wynoszący zaledwie 47%. Niższą wartość wskaźnika w ówczesnym okresie spośród 25 członków prezentowała jedynie Łotwa, której wynik wyniósł 43%. Aby dokładniej zobrazować ówczesny stan gospodarki Polski, wystarczy przyrównać go do wartości wykazywanych przez państwa Grupy

Wyszehradzkiej². Republika Czeska w 2004 r. generowała wielkość rzędu 72%, Węgry – 61%, nawet znacznie mniejsza Słowacja osiągnęła wynik 52% (Eurostat, 2005, s. 1). W 2010 r. wskaźnik ten dla polskiej gospodarki poprawił się, oscylując już w granicach 63% średniej unijnej. Osiągnięty wynik pozwolił Polsce zająć 23. miejsce spośród 27 państw UE. Wielkość wskaźnika, choć uległa wzrostowi, w dalszym ciągu była jedną z najniższych. Niższe wartości prezentowały wówczas jedynie Bułgaria, Rumunia, Łotwa oraz Litwa. Wydawałoby się, że gospodarka Polski opieszale dokonywała koniecznych zmian. Stabilny rozwój gospodarczy pozwolił jednak Polsce w 2013 r. osiągnąć wynik już 67% średniej unijnej. Oznacza to, że w ciągu dekady wskaźnik PKB per capita według parytetu siły nabywczej Polski wzrósł o 20 p.p. Jak znaczący rozwój poczyniła polska gospodarka w latach 2004–2013, obrazuje sytuacja, według której udało jej się zmniejszyć dystans dzielący ją od Republiki Czeskiej aż o 6 p.p. czy Węgier – o 13 p.p., lecz niestety odległość dzieląca ją i Słowację wzrosła o 6 p.p. W 2020 r. polska gospodarka osiągnęła poziom 76% średniej unijnej. Wynik ten pozwolił jej wyprzedzić gospodarkę Węgier o 2 p.p. oraz Słowacji o 4 p.p., przyczyniając się jednocześnie do dalszego zmniejszenia dystansu w stosunku do Czech o kolejne 2 p.p. (Eurostat, 2005, s. 1, 2011, s. 2, 2012, s. 2, 2013, s. 2; Svennebye, 2008, s. 3).

Szybki powrót na drogę rozwoju gospodarki Polski po okresie pandemii zaowocował dalszą poprawą wartości wskaźnika, który w 2023 r. wyniósł już 80% średniej unijnej. Wartość ta oznacza wzrost przewagi w stosunku do gospodarki Węgier o kolejne 4 p.p. oraz Słowacji o 7 p.p., a także dalszą redukcję dystansu dzielącą ją od Republiki Czeskiej, który wynosił już zaledwie 11 p.p. Gospodarka Polski w 2023 r. zajęła 20. miejsce spośród 27 państw. Polska wyprzedziła państwa, takie jak: Bułgaria (64%), Grecja (67%), Łotwa (71%), Słowacja (73%), Węgry (76%), Chorwacja (76%) czy Rumunia (78%). W niedalekiej przyszłości Polska najprawdopodobniej nawiąże rywalizację z Estonią, której wskaźnik w 2023 r. wyniósł 81%, a także z Portugalią (83%). Przyrost wskaźnika wynoszący znaczące 33 p.p. w okresie ostatnich dwóch dekad daje Polsce szansę w niedługim okresie na podjęcie rywalizacji gospodarczej z państwami Zachodu wykazującymi wynik powyżej średniej dla państw UE (Eurostat, 2024c).

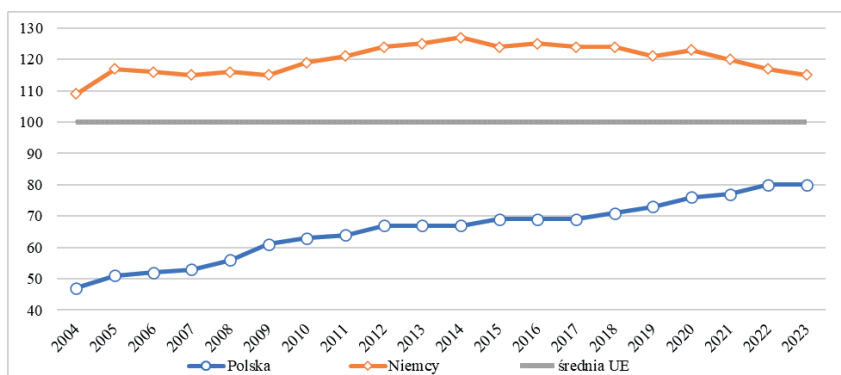
Gospodarka Niemiec w 2004 r. generowała wielkość wskaźnika PKB per capita w ujęciu parytetu siły nabywczej na poziomie 109%. Wynik ten plasował ją na 11. miejscu wśród państw UE. W stosunku do polskiej gospodarki niemiecka wykazywała wynik wyższy o ponad 62 p.p. Rok 2010 przyniósł

² Nieformalna grupa współpracy o charakterze regionalnym, w skład której wchodzi Polska, Węgry, Czechy i Słowacja.

poprawę wskaźnika w stosunku do poprzedniego roku o 4 p.p., jak również o 10 p.p. w odniesieniu do 2004 r. Różnica dzieląca polską gospodarkę od niemieckiej została zredukowana o 6 p.p. (wykres 4). Poprawa wartości, którą wykazał wskaźnik, przyniosła ponadto awans gospodarki Niemiec na 7. pozycję wśród państw UE pod względem wysokości tego wskaźnika. Wartość wykazana przez Berlin była wyższa od wielkości uzyskanej przez państwa, takie jak: Wielka Brytania, Belgia, Finlandia czy Francja. W 2014 r. niemiecka gospodarka osiągnęła wynik 127% średniej unijnej, będący do dziś najlepszym w jej historii, który pozwolił jej awansować na 6. pozycję *ex aequo* z gospodarką Szwecji. Dystans gospodarczy pomiędzy Polską a Niemcami wzrósł w tym okresie o 4 p.p., generując już wielkość różnicy wynoszącą 60 p.p. W 2020 r. gospodarka niemiecka osiągnęła wynik rzędu 123% średniej unijnej. Wartość ta analogicznie klasyfikowała ją na 6. miejscu razem z gospodarką Szwecji. Polska gospodarka w tym okresie zmniejszyła dystans dzielący ją od niemieckiej aż o 13 p.p. Gospodarka Niemiec w 2023 r. zanotowała dalszy spadek wartości w stosunku do średniej unijnej, tym razem o 8 p.p. Generowana wielkość wskaźnika wpłynęła na jej spadek na 8. miejsce w zestawieniu państw UE. Gospodarkę Niemiec zdołała wyprzedzić Belgia i Szwecja.

Gospodarczy dystans pomiędzy Polską a Niemcami uległ dalszemu zmniejszeniu, który wynosi obecnie 35 p.p. (wykres 4). Na przestrzeni dwóch dekad gospodarka Niemiec charakteryzowała się względnie stabilną wartością wskaźnika produktu krajowego brutto per capita według parytetu siły nabywczej. Nieprzerwanie utrzymująca się ponad średnią unijną wartość miernika oznacza, że społeczeństwo niemieckie jest bogatsze od przeważającej większości społeczeństw UE. Niepokojące z perspektywy Niemiec może być zjawisko nieustannego pogłębiania się negatywnej tendencji wykazywanej wartości, która postępuje od 2016 r. (z wyjątkiem 2020 r.). Na przestrzeni dwóch dekad zaobserwować można stopniowe zacieranie się przepaści gospodarczej dzielącej Polskę i Niemcy. Wartość różnicy wynosząca 62 p.p. w 2004 r. uległa znaczącej redukcji do 35 p.p. w 2023 r. Sytuacja ta jest wynikiem nieprzerwanego wzrostu gospodarczego Polski, a także systematycznego spadku wartości wskaźnika produktu krajowego brutto per capita według parytetu siły nabywczej generowanego przez gospodarkę Niemiec (Eurostat, 2024b).

Wykres 4. PKB per capita według parytetu siły nabywczej gospodarki Polski i Niemiec na przestrzeni lat 2004–2023 (w PPS)

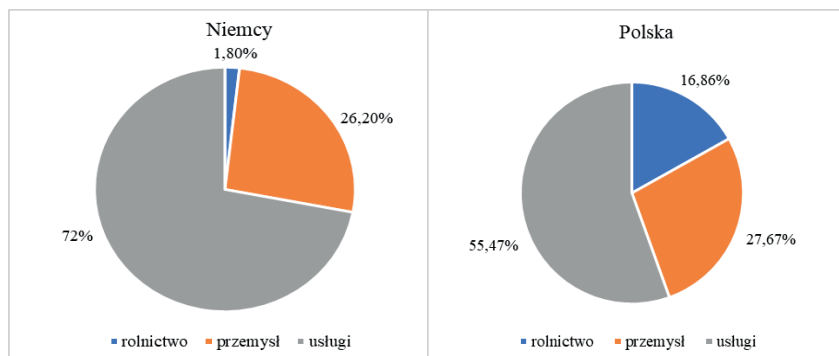
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat, 2005, s. 1, 2011, s. 2, 2012, s. 2, 2013, s. 2, 2024c; Svenneby, 2008, s. 3.

5. Zmiana struktury gospodarczej Polski oraz Niemiec

Okres ostatnich dwóch dekad był czasem wzmożonego napływu inwestycji zagranicznych, poprawy infrastruktury oraz dynamicznego wzrostu gospodarczego. Wraz z intensyfikacją wzrostu ekonomicznego przeobrażeniu uległa struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach. W 2004 r. najwyższy odsetek Polaków pracował w sektorze usług, który generował 55,47% miejsc pracy. Sektor przemysłu w analogicznym okresie oferował miejsca pracy dla 27,67% osób pracujących, w rolnictwie zaś zatrudnienie znalazło 16,86% osób pracujących (wykres 5). Struktura zatrudnienia w gospodarce Niemiec już w 2004 r. diametralnie różniła się w stosunku do polskiej. Najwyższy odsetek miejsc pracy generował sektor usług, który zatrudniał aż 72% społeczeństwa. W sektorze przemysłowym pracę znalazło 26,20% pracujących, zaledwie 1,80% społeczeństwa niemieckiego pracowało w rolnictwie (wykres 5). Dokonując analizy, nie sposób nie zauważyć rozbieżności w strukturach zatrudnienia obu krajów. Niemiecki sektor usług generował o 15 p.p. większy udział zatrudnienia w stosunku do polskiego. Wspomniana różnica znalazła odzwierciedlenie w sektorze rolniczym, który to stanowił o 15 p.p. wyższy udział w strukturze zatrudnienia w porównaniu do niemieckiego. Warto wspomnieć, że cechą charakterystyczną gospodarek wysoko rozwiniętych jest znaczny udział zatrudnienia generowany przez sektor usług. Przyczyną tego stanu rzeczy jest wysoki poziom kompetencji, jaki musi wykazywać pracownik, a także wyższy poziom zysku generowanego przez ten

sektor dla gospodarki. Państwa znacznie mniej zamożne charakteryzuje wysoki odsetek społeczeństwa zatrudnionego w rolnictwie, gdyż ten sektor nie generuje tak wysokich zysków, jak pozostałe. Struktura zatrudnienia w przemyśle kształtowała się na względnie podobnym poziomie.

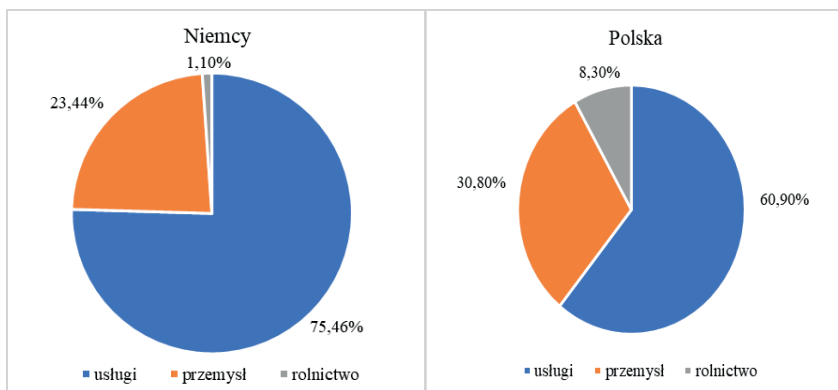
Wykres 5. Struktura zatrudnienia w gospodarce polskiej i niemieckiej w 2004 roku

Źródło: GUS, 2005, s. 10; Bundeszentrale für Politische Bildung, 2020.

W ciągu ostatnich lat zauważalne jest stopniowe przekształcanie struktury zatrudnienia społeczeństwa polskiego na wzór państw wysoko rozwiniętych. Rezultatem unowocześniania gospodarki jest odpływ pracowników z sektora rolniczego do pozostałych branż. W latach 2004–2022 o połowę spadł udział osób zatrudnionych w rolnictwie (8,56 p.p.). Odsetek społeczeństwa pracującego w sektorze usług oraz przemysłu wzrósł w tym okresie odpowiednio o 5,43 p.p. i 3,13 p.p. (wykres 6).

W niemieckich strukturach gospodarczych, podobnie jak w polskich, doszło do zmian wielkości zatrudnienia, choć są one nieznaczne. W latach 2004–2023 najwyższy odsetek miejsc pracy generował sektor usług – przyrost osób pracujących o 3,46 p.p. – kosztem pozostałych. Najwyższy spadek zatrudnienia zanotował przemysł o ponad 2,5 p.p. W analizowanym okresie doszło ponadto do dalszego odpływu pracowników z rolnictwa o 0,7 p.p. (wykres 6). Z każdym kolejnym rokiem sektor ten jest stopniowo marginalizowany w tworzeniu miejsc pracy.

Wykres 6. Struktura zatrudnienia w gospodarce Polski (2022 roku³) i Niemiec (2023 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Destatis, 2024c; The World Bank, b.d.

Dokonując analizy struktury zatrudnienia gospodarki polskiej i niemieckiej, można wykazać wspólny, charakterystyczny czynnik, którym jest przyrost pracowników w sektorze usług. Polska gospodarka, będąc w dalszym ciągu krajem „na dorobku”, podejmuje próby nadrobienia zaszłości, czego dowodem jest przepływ pracowników pomiędzy sektorem rolniczym a wspomnianym już trzecim sektorem. W Niemczech działalność usługowa przejęła już znaczny odsetek pracowników z rolnictwa, dokonując dalszych wchłonieć z sektora przemysłowego. W niedalekiej przyszłości najprawdopodobniej polska struktura zatrudnienia będzie ulegała dalszym przekształceniom na wzór struktury niemieckiej. Postępująca ekspansja sektora usług będzie dokonywała się w pierwszej kolejności kosztem rolnictwa na wzór wszystkich gospodarek wysoko rozwiniętych. W dalszej perspektywie działalność usługowa będzie odnotowywała przyrost pracowników kosztem sektora przemysłowego. Sektor rolniczy wraz z odpływem siły roboczej zostanie przymuszony do dalszego zwiększania inwestycji w zaawansowane technologie. Postępujący rozwój technologiczny sektora rolniczego pozwoli wypełnić występujące braki siły roboczej, pobudzając jego efektywność.

Zakończenie

Dwie dekady członkostwa Polski w strukturach UE to czas przyspieszonego rozwoju gospodarczego, który nasilił proces zacierania się zaległości wynikających

³ Na dzień powstania publikacji brak danych dla 2023 r.

z okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dynamiczny przyrost gospodarczy będący efektem modernizacji infrastruktury, otwarcia zachodnich rynków, napływu środków finansowych z UE, to tylko nieliczne z czynników, które wpłynęły na sukces odniesiony przez gospodarkę Polski. Wynikiem tych działań jest nieustannie poprawiająca się pozycja kraju w różnych zestawieniach ekonomicznych.

Niemcy w 2004 r. borykały się z wieloma problemami społeczno-gospodarczymi oraz rosnącą falą niezadowolenia społecznego. Remedium na występującą sytuację stał się radykalny plan reform Agenda 2010. Dokument ten zdecydowanie ograniczył nakłady związane z finansowaniem służby zdrowia i pomocy społecznej wypłacanej obywatelom. Do znaczących zmian doszło na rynku pracy, gdyż na osoby niepracujące nałożono obowiązek podjęcia każdej pracy pod groźbą utraty zasiłku dla bezrobotnych oraz wdrożono szereg działań mających na celu redukcję zjawiska bezrobocia. Dodatkowo na rozwój gospodarki niemieckiej wpłynął wysoki udział przemysłu w strukturze gospodarczej (charakteryzujący się innowacyjnością), ukierunkowanie gospodarki na eksport oraz najlicniejsza populacja w UE.

Na przestrzeni ostatnich dwóch dekad gospodarka Polski, pomimo dokonania dynamicznego rozwoju, nie była w stanie zredukować dystansu dzielącego ją od gospodarki Niemiec. W przeważającej większości analizowanych mierników różnica się zwiększyła, z wyjątkiem wskaźnika PKB per capita w ujęciu parytetu siły nabywczej. Nadrobienie swoistej przepaści, która dzieli obie gospodarki, wydaje się obecnie bardzo trudnym zadaniem do wykonania. Warto zwrócić uwagę, że na przestrzeni ostatniej dekady gospodarka Polski zaczęła nabierać rozpędu, przy jednoczesnym spowolnieniu, które występuje w Niemczech. Przy założeniu, że obecna sytuacja będzie się utrzymywać, istnieje szansa na ponowne wystąpienie zjawiska, według którego gospodarka Polski będzie notowała większy przyrost niż gospodarka niemiecka.

Niemiecka gospodarka, będąca obecnie największą w strukturach UE, na przestrzeni ostatnich 20 lat przeszła olbrzymią metamorfozę. Ograniczenie kosztów pracy, wydatków socjalnych oraz na służbę zdrowia zaowocowały zwiększeniem konkurencyjności gospodarczej, a także wystąpieniem znacznych oszczędności. W okresie najbliższych dwóch dekad, pomimo spowolnienia ekonomicznego, gospodarka Niemiec najprawdopodobniej utrzyma status hegemonu gospodarczego w UE. Obecnie na gospodarczym horyzoncie brak pretendenta, który mógłby nawiązać rywalizację z gospodarką niemiecką. Najprawdopodobniej w okresie najbliższej dekady sytuacja ta nie ulegnie zmianie.

Bibliografia

Literatura

- Adamowicz, M. (2022). Czynniki przemian rynku pracy w Polsce w latach 1989–2021. W: A. Siedlecka, D. Guzał-Dec (red.), *Rynek pracy wobec wyzwań przyszłości. Ewolucja i współczesne uwarunkowania* (s. 113–146). Biała Podlaska: Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II.
- Chruściel, M., Kloc, K. (2013). Polska w Unii Europejskiej – proces akcesyjny i priorytety polskiej polityki w ramach UE. *Poliarchia*, 1(1), 89–108. doi: 10.12797/Poliarchia.01.2013.01.08.
- Czech-Rogosz, J. (2005). Reformy gospodarcze w Niemczech w ramach programu „AGENDA 2010”. *Studia Ekonomiczne*, 34, 117–142.
- Dustmann, Ch., Fitzenberger, B., Schönberg, U., Spitz-Oener, A. (2014). Od chorego człowieka Europy do ekonomicznej megagwiazdy: odradzająca się gospodarka Niemiec. *Gospodarka Narodowa*, 274(6), 149–172. doi: 10.33119/GN/100903.
- European Statistical Office. (2005). *GDP per capita in 2004*. Luxembourg: Eurostat Press Office.
- European Statistical Office. (2011). *GDP per capita Purchasing Power Standards*. Luxembourg: Eurostat Press Office.
- European Statistical Office. (2012). *GDP per capita Purchasing Power Standards*. Luxembourg: Eurostat Press Office.
- European Statistical Office. (2013). *First Estimates for 2012*. Luxembourg: Eurostat Press Office.
- Główny Urząd Statystyczny. (2005). *Pracujący w gospodarce narodowej w 2004 r.* Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- Główny Urząd Statystyczny. (2016). *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2015 roku*. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- Główny Urząd Statystyczny. (2018). *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2017 r.* Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- Jabłoński, Ł. (2013). Czynniki wzrostu gospodarczego w czasie bieżącego kryzysu. Polska na tle wybranych krajów świata. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 30, 90–107.
- Piotrowski, J. (2014). Konwergencja Polski z Unią Europejską w ujęciu makroekonomicznym. W: E. Kaliszuk (red.), *Dziesięć lat Polski w Unii Europejskiej* (s. 17–43). Warszawa: Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur.
- Rinne, U., Zimmermann, K. F. (2012). Another Economic Miracle? The German Labor Market and the Great Recession. *IZA Journal of Labor Policy*, 1(3). doi: 10.1186/2193-9004-1-3.

Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2019). *Ekonomia* (tłum. A. Bukowski, J. Środa). Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.

Szymanowski, R. (2015). Niemcy jako koordynowana gospodarka rynkowa. Wymiary transformacji i perspektywy rozwoju. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 407, 98–108. doi: 10.15611/pn.2015.407.08.

Netografia

Bundeszentrale für Politische Bildung. (2020). *Erwerbstätige nach Wirtschaftssektoren*. Pobrano z <https://www.bpb.de/kurz-knapp/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/61698/erwerbstaetige-nach-wirtschaftssektoren/> (10.05.2024).

European Statistical Office. (2024a). *GDP per capita in PPS*. Luxembourg: European Commission. Pobrano z <https://data.europa.eu/data/datasets/lxegay13nlotu97prjw?locale=en> (8.05.2024).

European Statistical Office. (2024b). *GDP per capita in PPS*. Luxembourg: European Commission. Pobrano z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en&category=t_prc.t_prc_ppp (9.05.2024).

European Statistical Office. (2024c). *Purchasing Power Parities*. Pobrano z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_ppp_ind__custom_12968473/default/table?lang=en (22.09.2024).

International Monetary Fund. (2024). *Gross Domestic Product*. Pobrano z <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD> (22.06.2024).

Państwowa Komisja Wyborcza. (2003). *Referendum ogólnokrajowe w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację Traktatu dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej*. Pobrano z <https://referendum2003.pkw.gov.pl/sww/kraj/indexA.html> (3.05.2024).

Statistisches Bundesamt. (2024a). *Arbeitslosenquote aller zivilen Erwerbspersonen*. Pobrano z <https://www-genesis.destatis.de/genesis/online?operation=abruftabelle&levelindex=2&levelid=1716406551506&auswahloperation=abruf-tabelleAuspraegungAuswaehlen&auswahlverzeichnis=ordnungsstruktur&auswahlziel=werteabruf&code=13211-0011&auswahltext=&werteabruf=Werteabruf#abreadcrumb> (4.05.2024).

Statistisches Bundesamt. (2024b). *Registered Unemployed, Unemployment Rate for Germany, Former Territory of the Federal Republic*. Pobrano z <https://www.destatis.de/EN/Themes/Labour/Labour-Market/Unemployment/Tables/lrarb001.html#242346> (24.07.2024).

- Statistisches Bundesamt. (2024c). *Eckzahlen zum Arbeitsmarkt, Deutschland*. Pobrano z <https://www.destatis.de/DE/Themen/Arbeit/Arbeitsmarkt/Erwerbstaetigkeit/Tabellen/eckwerttabelle.html> (12.05.2024).
- Svennebye, L. (2008). GDP per capita, Consumption per capita and Comparative Price Levels in Europe. *Statistic in Focus*, 112. Pobrano z <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5584112/KS-SF-08-112-EN.PDF/1525ad79-fd56-4e13-99fd-07d75cf2f832> (22.09.2024).
- The World Bank. (b.d.). *Employment by Sector (%)*. Pobrano z <https://genderdata.worldbank.org/en/indicator/sl-empl-zs> (19.05.2024).
- Trading Economics. (2023a). *Germany GDP*. Pobrano z <https://tradingeconomics.com/germany/gdp> (4.05.2024).
- Trading Economics. (2023b). *Poland GDP*. Pobrano z <https://tradingeconomics.com/poland/gdp> (4.05.2024).
- Worldometer. (b.d. a). *Germany GDP*. Pobrano z <https://www.worldometers.info/gdp/germany-gdp/> (6.05.2024).
- Worldometer. (b.d. b). *Poland GDP*. Pobrano z <https://www.worldometers.info/gdp/poland-gdp/> (6.05.2024).

Streszczenie

Na przestrzeni ostatnich 20 lat gospodarka Polski doświadczyła spektakularnego rozwoju. Modernizacja infrastruktury oraz napływ środków unijnych pobudziły wzrost gospodarczy Polski. Nieustannie unowocześniana struktura gospodarcza kraju daje nadzieję na kontynuację procesu nadrobienia zaległości wynikających z okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Przedmiotem niniejszej pracy jest analiza porównawcza rozwoju gospodarczego osiągniętego przez Polskę na tle gospodarki niemieckiej w okresie ostatnich dwóch dekad. Przeprowadzona analiza opiera się na kluczowych wskaźnikach gospodarczych, tj. PKB w ujęciu realnym i nominalnym oraz PKB per capita według parytetu siły nabywczej, które umożliwiają ocenę sytuacji makroekonomicznej. Dopełniając przeprowadzone badania, scharakteryzowano zmiany, które zaszły w strukturach gospodarczych obu państw, będące efektem transformacji postindustrialnej. Dodatkowo autorzy podjęli próbę ukazania, jak z ekonomicznego punktu widzenia oba państwa prezentują się na tle pozostałych państw Unii Europejskiej.

SŁOWA KLUCZOWE: rozwój gospodarczy, PKB, gospodarka, Polska, Niemcy

Summary

Over the past two decades, Poland's economy has experienced spectacular growth. The modernisation of infrastructure and the inflow of EU funds have stimulated Poland's economic growth. The country's continually modernised economic structure gives hope

for a continuation of the process of catching up with the backlog resulting from the Polish People's Republic (PRL) period.

The purpose of this article is to conduct a comparative analysis of the economic development achieved by Poland against the background of the German economy over the past two decades. The analysis was based on key economic indicators such as GDP in real and nominal terms and GDP per capita according to purchasing power parity, which allow for the assessment of the prevailing macroeconomic situation. To complement the conducted research, the changes that have occurred in the economic structures of both countries as a result of post-industrial transformation, were characterized. Additionally, the authors attempt to show how the countries compare economically with other countries in the European Union.

KEYWORDS: economic development, GDP, economy, Poland, Germany

Nota o autorach

Karol Papka – mgr ekonomii; główne obszary działalności naukowej: stosunki międzynarodowe, polityka i historia gospodarcza, makroekonomia; e-mail: karol778@op.pl; ORCID: 0009-0006-1397-7891.

Damian Kubicki – doktorant Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Wydział Nauk Społecznych, kierunek ekonomia; główne obszary działalności naukowej: zagadnienia związane z polityką w regionie Azji Wschodniej oraz Ameryki Północnej, analiza techniczna ze szczególnym uwzględnieniem ciągu Fibonacciego i teorii fal Elliota oraz ekonometria stosowana; e-mail: damian.kubicki@kul.pl; ORCID: 0009-0001-7566-8115.

